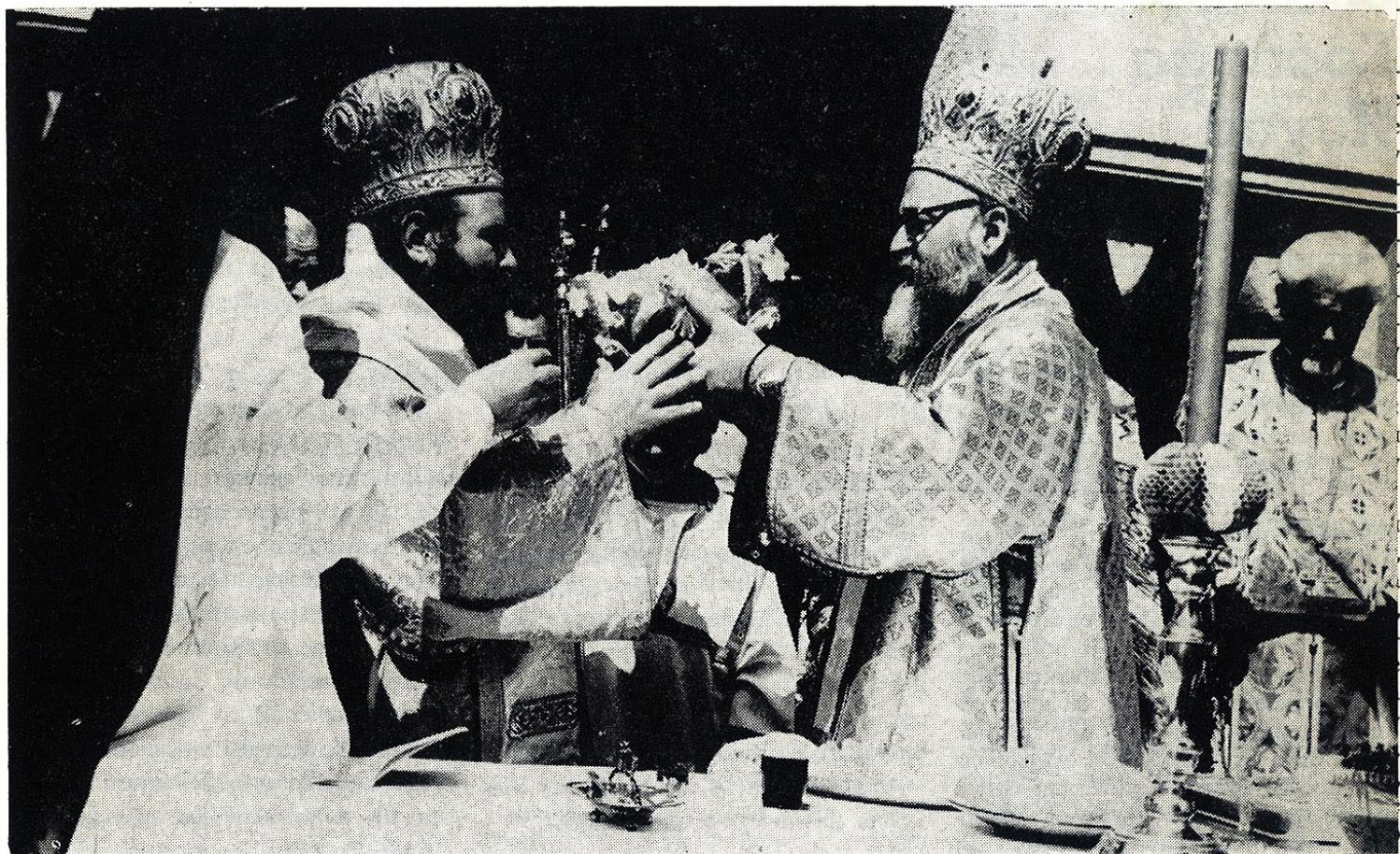

1983

КИЦИЋ

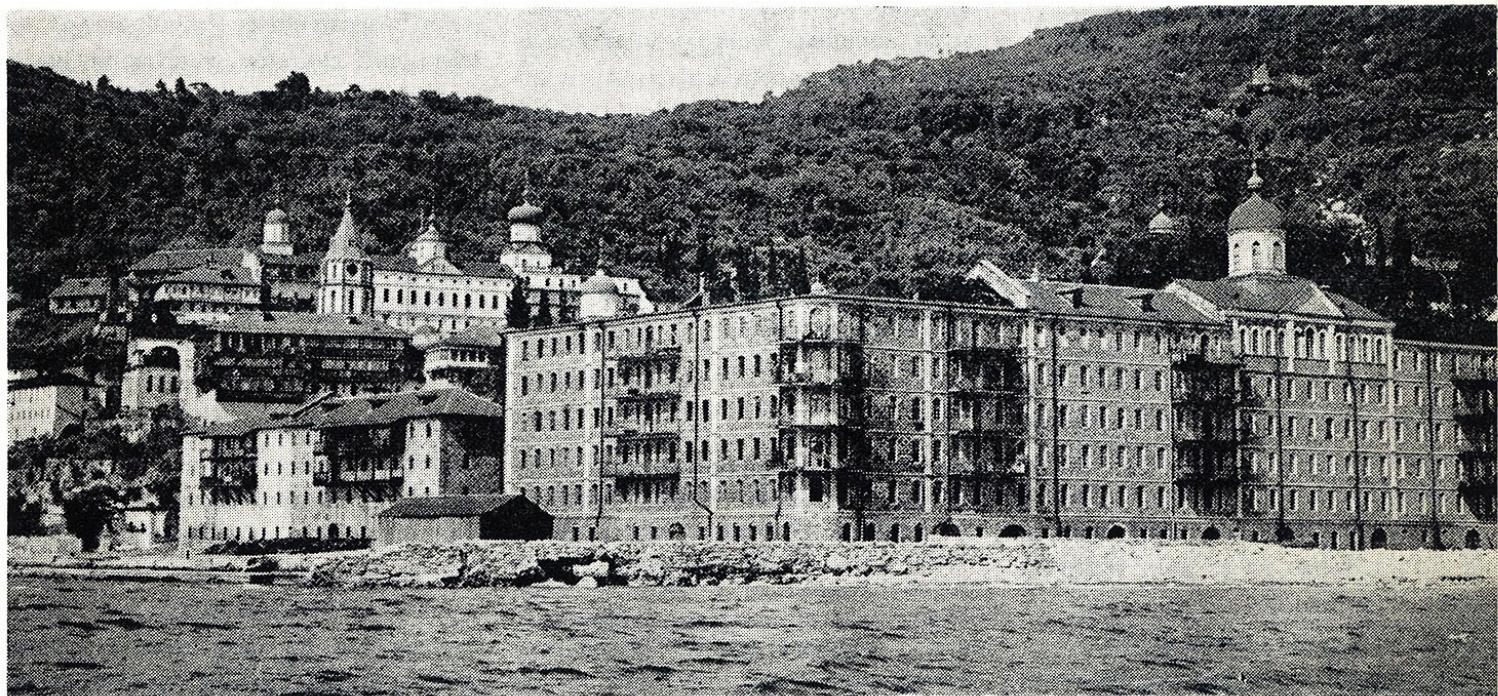
издање
шумадијске
епархије

5

Грчки митрополит волоски Христодулос и шумадијски епископ Сава за време славског колача на празник Успења Богородице — храмовне славе Саборне цркве у Крагујевцу, 28. августа 1983. године

Руски манастир Светог Пантелеймона на Светој Гори

Славећи крст, славимо Господа Исуса

Празник Крстовдан посвећен је воздвижењу, то јест уздизању и прослављању Крста на коме је Господ Исус био распет.

Зашто све прослављамо крст? Има више разлога за то.

1.

Крст нас подсећа на свети жртвеник. Као што је у олтару храма свети престо назван свети жртвеник, јер се на њему врши света евхаристија као бескрвна жртва, био је жртвеник и онај крст на коме је Господ Исус принео себе на жртву за људске грехе, јер „плата за грех је смрт“. (Римљ. 6:23.). Зато је Господ Исус добровољно умро на крсту да тиме даде откуп за све грехе људске, почев од Адамовог греха почињеног у земаљском рају. (И у Старом завету, у скинији и храму, жртвеник је био светиња на којој су приношene крвни и бескрвне жртве како за грехе народа тако и за освећење народа).

2.

Крст је и симбол, знак, обележје једне идеје. Ево какве: Господ Исус је назван и Син човечји, јер је као Син Божји постао и Човек да би дао свој човечански живот за човечји род, то јест, за род људски. Као такав, он има и Свој знак за човека, а то је крст! Јер шта је крст и по свом облику? Кад станете усправно и раширите руке водоравно, ето, то је крст! То је и знак човека! Другог знака за човека нема у целој васиони, па зато кажемо да је крст општи знак за човека, без обзира којој религији или раси припадао. Какав — год други знак, симбол, да би људи

узели ниједан не представља човека; једино крст представља и човека и Сина Човечјег — Господа Исуса, који је постао човек у одређеном историјском времену.

Отуда и сви који се називају хришћанима морају имати и знак Христов, крст, као знак припадности Христу. Зато Он и каже: „**Ко хоће за Мном да иде нека үзме крст свој, и за Мном иде!**“ (Мт. 16 : 24) и нека се крсти у име Оца и Сина и светога Духа (Мт. 28 : 19). Према томе, крст је обележје оних који се крсте и следе Господа Исуса. Другог обележја, као знака, за хришћанина нема него само са тим знаком може се носити и име: хришћанин! Јер, „ко не носи крста свога и за мном не иде, не може бити мој ученик“ — каже Господ Исус. (Лк. 14 : 27.).

Мора се, дакле, за крст и трпети, јер да није било крста не би било ни вакрсења! А „**они који не жеље да трпе за крст одређиће се крста Христова**“ — пише св. апостол Павле. (Гал. 6 : 12.). То значи: од крста беже они који не жеље да трпе за веру, него још говоре „да је лудост трпети за крст“, па, дакле и за науку Христову. То су говорили Јевреји и Грци — многобошки у време светих апостола на почетку хришћанства.

Посебно, Јевреји нису хтели примити Исуса Христа као Месију-Спаситеља, који се жртвује за грех свих људи него су очекивали Месију само за јеврејски народ. Зато нису ни до данашњег дана примили Господа Исуса као и свога Спаситеља и духовног вођу, наместо Мојсија. Међутим, св. апостол Павле каже: „**Реч крстова**“, то јест, спасење помоћу крстова“, то јест, спасење помоћу науке крста, „**лудост је онима који гину (у паклу) а нама који се спасавамо сила је Божја**“. (1. Кор. 1 : 18.).

3.

Крст, као знак хришћанства и човека има још једно посебно значење. Господ Исус је рекао да ће се пред Његов други долазак појавити у свету лажни христоси и лажни пророци, то јест, верски секташи да обманују свет, а непосредно пред Његов долазак појавиће се у свету чак и сам

антихрист, лично, и чиниће и чудеса да би одвратио људе од Христа. (2. Сол. 2 : 3). И баш зато што ће се појавити лажни пророци, па и сам антихрист, прави хришћани морају имати неки знак, неко обележје, по коме ће се знати да су хришћани, и по ком ће разликовати праве од лажних учитеља, и Христа од антихриста. А тај знак је и крст који ће се појавити и на небу о другом Христовом доласку, као знак Сина Човечјег и у светлости тог знака, крста, угледаће сви народи Сина Човечјег — Господа Исуса, где иде на облацима и по крсту ће знати да то иде Христос, а не антихристос. На то нас упозорава сâм Христос у Еванђељу по Матеју (Мт. 24 : 30).

4.

Крст је био и раскршће за људе на земљи. То значи: крст је и знак идејног распознавања међу људима. Зато данас многи, а да би избегли то распознавање, прихватају разне друге знаке и стављају их на себе, као символе, на пример: жабе, прасице, паукове, змије, мишеве и друге разне зверке. И не треба се чудити речима Христовим кад каже: „**А кад дође Син Човечји (по други пут) да ли ће наћи веру на земљи?**“ (Лк. 18 : 8). То се и ми питамо, јер како ће наћи хришћанску веру тамо, и код оних који су и крст Његов одбацили, где, дакле, ни крста Његовог нема! А ако ни крста немају, по чему ће се и познати да су хришћани? Поготово они секташи, такозвани јудеохришћани, који се само камуфлирају хришћанством у циљу да, како рече апостол Павле, „**прелашћују срца безазлених**“. (Рим. 16 : 18.). И још каже исти апостол „**Многи ходе као непријатељи крста Христова, али њихов је свршетак погибао!**“ (Филип. 3:18—19).

5.

„Крст је красота Цркве, чувар васионе, анђелима слава а демонима рана“. То говори Христова Црква од свог постанка, од вакрсења Христова. То је и апостол Павле имао у виду кад пише Галатима: „**А ја, Боже сачувај да се чим другим хвалим осим крстом Господа нашега Исуса**

Христа!”. (Гал. 6:14.). Ваљало би да хришћани стално имају на уму те речи апостолове! јер, славећи крст, славимо Господа Исуса који је на крсту извршио наше спасење и освећење. И још пише апостол да је Христос долазио „да начини новог човека крстом, којим је укинуо Мојсијев закон освете и човека помирења с Богом”. (Ефес. 2:15-16). Према томе, крст је и знак нашег помирења са Богом, па је то и знак „нове ере”, тј. ере измирења, а не заваде с Богом.

И тако, упркос свих непријатеља крста, крст је ипак свуда међу нама. Он је још увек знак да живимо у ери хришћанства, и да та ера још увек носи у себи животну снагу да подстиче човека на добро и да трпи за правду човека. Милиони домова још увек су испуњени њиме да би се сваки поштовалац крста опомињао да мора бити првенствено човек! Крст је и на храму у среду села и града ради опомене да Син Божји обитава међу људима, да би подстицао и помогао њихово уздизање навише, да не би само гмизали по прашини као створења ситних мисли, ситних жеља за ситна остварења. Крст је и на гробу умрлога хришћанина да означи да ту почива један човек.

А кад дође крај овоме свету, онда, како рече Господ Исус, појавиће се и на небу крст да означи крај, јер Крстом и крштењем је и почeo Нови Завет, крстом ће се и завршити! Тада ће сва земаљска племена одати почаст и знаку Христовом и, као ово ми данас, и с нама заједно, запевати: „Кресту Твојему поклањајемсја, Владико, и свјатоје воскресеније Твоје славим! Клањамо се, крсту Твоме Господе, славећи Твоје свето васкрсење!”

Никола Антић

»СКЛЕРОКАРДИЈАК ЈЕ ИЗЛЕЧИВА БОЛЕСТ

„Нека не отврдну ваша срца!”
Псалам 94:8.)

Склероза у грчком језику значи усахнуо, сух, тврд. У медицини се говори о артериосклерози и о атеросклерози. Прва је један од знакова старења организма, а друга је болест млађих особа, склоност тромбозама у артеријама мозга, срца, бубрега, и артеријама ногу, које могу бити узрок смрти или тешке инвалидности оболелих особа. У Библији се говори о „склерокардији” као духовној болести. Склерокардија дословно значи склероза срца. И духовна и телесна болест назива се истим именом.

Орган религиозног сазнања се у Библији назива „срцем” или „духом”. Под срцем се разумева целост човека, његова психичка и физичка природа, а може се разумети и унутрашњи човек. Осећајући центар нашег бића — „срце” — далеко је важнији од центра за сазнање — ума. Човекова вољна активност опредељује се оним што човек сматра вредним, светим, „божанским”. То је, „благо”, прима се и сазнаје не спољним чулима, већ једним нарочитим органом, који се религиозним језиком назива „срце”. Ми више вредности усвајамо, дакле, нарочитим емоционалним центром. Ко то није доживео тај нема орган за усвајање виших вредности. Он се може назвати човеком „без срца”, човеком „без душе”.

Господ Исус Христос је упоређивао орган религиозног сазнања са органом за музiku — слухом. Често је завршавао своје приче речима: „Ко има уши да чује — нека чује” (Мт. 13:9). Овде није реч о физичком слуху већ о органу религиозног сазнања. Они који не владају религиозним сазнањем и немају органа за доживљавање виших вредности, који немају „срца”, савести, сазнања тајанственог, сазнања дивљења и побожности не схватају религију, као што слеп не схвата боје, глув музiku, неук науку и философију.

Да бисмо схватили свет музике потребно је слушати музiku, знати музiku, треба имати развијен слух за њу. Ко нема слуха за музiku — тај и не зна шта је музика. Платон је говорио: „Није ли музичко васпитање баш зато тако моћно што ритам и хармонија силаže у дубину ду-

ше и врше на њу најјачи утицај, уносе у њу племенитост, и тако стварају племенита човека”. Религиозно сазнање је упућено још вишим вредностима него што су оне у уметности и музici — оно стреми Извору свих вредности!

Склерокардија је повезана са безверјем. Кад због неверовања и тврдоће срца ишчезава племенитост и љубав, ишчезава и Божији лик у човеку.

Тако окамењеност срца води култу незнაња — води у смрт јер је најбитнија особина смрти уништење сазнања. Само за оне који немају орган за духовни свет „Бог не постоји”. Врло је интересантна чињеница да глупи не одричу свет музике, слепи не одричу боје, неуки не поричу науку и философију, а неверујући, боље речено, они са извртопереним схватањем вере, поричу Бога и религију, боре се против Бога и религије. Њих има две врсте: они код којих се религиозни орган „склеротизирао” а друга врста су тзв. борбени атеисти.

На њих се могу односити речи пророка Језекиља: „Сине човечији, ови су људи ставили у срца своја гадне богове своје...” (Јез. 14:3), јер имају своје идоле и боре се против оних који имају сазнај за више вредности. Њихова борба може да иде до инквизиције јер идолима су потребна људска жртво приношења. Истинити Бог каже: „Милост хоћу, а не жртве (Мт. 9:13), и „Жртва је Богу дух скрушен и срце скрушен и смирено” (Пс. 50:19).

Вера је виша мудрост а сујеверје је одрицање више знања више мудrosti. Окорела срца су слепа и пушна мржње и према Богу и према људима. „Ко мрзи брата свога, тај се налази у тами и у тами иде, а не зна куда иде, јер му је тама ослепила очи” (1. Јов. 2:11). Христос је дошао да би „просветио помрачене”, Црквена песма каже: „Рођење Твоје Христе Боже наш, засија свету као светлост разума...”

Библијска реч „срце” има широко значење. У најширем смислу под овом речју се подразумева унутрашњи човек. Премудри Соломон каже: „Окретох се срцем својим да познам и извидим и изнађем мудрост и разум, и да познам безбожност лудости и лудост безумља” (Проп. 7:25). Зато саветује: „Сврх свега што се чува чувај срце своје, јер из њега излази живот” (Приче 4:23). Преко пророка Језекиља Господ учи народ Израиљев: „Одбаците од себе сва безакоња која чинисте, и начините себи ново срце и нови дух...”

(Јез. 4 : 12). Пророк Исаија каже: „Заслепио је очи њихове и окаменио срца њихова, да не виде очима и срцем не разумеју, и не обрате се да их исцели” (Ис. 6 : 10). Апостол Павле каже да „реч Божија суди мислима срца” (Јевр. 4 : 12).

Окорелост људског срца због греха прима Божију реч површно „Јер из срца излазе зле мисли, убиства, прелубе, блуд, краће, лажна сведочанства, хуле на Бога” (Мат. 15 : 19). У заповестима, која долазе иза благенстава, стоји учење о очишћењу срца: „Благо онима који су чистога срца, јер ће Бога видети” (Мат. 5 : 8). Видети Бога срцем значи имати Бога у срцу, јер у Светом писму реч видети значи што и чмати (Пс. 127 : 6). „Бога никада нико није видeo (1. Јн. 1 : 18) — то је важило до Христа. „Јединородни Син, који је у наручју Оца, Он Бога објави” (Јн. 1 : 18).

Људи могу видети Бога колико је могуће људској природи да поднесе, јер „Бог живи у светlosti неприступачној...” При преображају Христа Спаситеља ученици Његови падају чиници на земљу од велике светlosti. Од те велике Његове светlosti и апостол Павле пада не земљу и ослепљује (Дела ап. 9 : 3—9). Исти случај био је и са многим виђењима за која су се у достојили велики Божији угодници, а која су описана у Библији.

Човека прљају и његово срце чине нечистим гресима, пороци, страсти, и њихови творци — нечисти духови, а они се изгоне из срца „само молитвом и постом” (Мт. 17 : 21). Помоћу врлина у срце се усељава Бог, а помоћу грехова сатана Срце испуњено ћаволом чини человека слепим безбожним, богоборцем и духовно мртвим. Усавршавајући себе у врлинама човек расте у „мери раста висине Христове” (Еф. 4 : 13).

У времену у коме живимо доминирају социјални и економски интереси. Сви други су секундарног значаја. Читава историја се објашњава економски — то је теорија историјског материјализма или теорија материјалистичког схватања историје. Ова теорија се шири и идеолошки и политички. Идеологија означава извесну теорију о свету, животу и пруштву не водећи рачуна о интересима људи. У политици су присутни субјективни чиниоци. Наука има велике штете ако је у њој присутна политика, а политика има велику штету ако се не заснива на правој науци. Често се религија пориче у име науке. Људи који се боре против религије у име науке не знају

ни шта је наука ни шта је религија. За њих се може рећи да су научно лаковерни и „сујеверни”. Наука се свуда срета са необјашњивим: проблемом живота, материје, психичког и физичког света. Психички свет је посебно загонетан. Наше знање је окружене подсазнањем и оним што се над њим уздиже, што се може назвати надсазнањем. Са тим тајанственим светом везани смо кроз религију, јер религија значи „веза”, „сједињење”.

Маса се не интересује ни за научку ни за религију. Она је подложна свакојаким утицајима. То је лепо рекао Платон (427—347) — „што се тиче народа, он ништа не види, него само понавља оно што му кажу вође”. Људи са извртопереном религијом — идолопоклонци — мрзе оне који се интересују за више вредности — религију. Платон описује праведника као онога који н^ чини никакву неправду, па ипак оставља утисак человека који чини највећу неправду, и који остаје у својој праведности, упркос клевета, све до смрти. Он каже: „Ако би се такав праведник појавио на земљи, он би биошибан, мучен, везан, лишен очијег вида и, претрпевши сваку могућу поругу, набијен на колац”. Сократ приликом страдања својим ожалошћеним пријатељима каже: „Утешите се и мислите на то да ћете само тело моје сакхранити”. Његове речи упућене тужиоцима и сукцима: „Знајте, добро да ако ме погубите нећете нашкодити више мени него сами себи... јер мислим да није право да бољем нашкоди гори” (Из Платонове Одбране Сократове). У доба просветитељства Сократове идеје су глорификоване и он је сматран „претечом Христа”. Сократ је страдао као философ, Христос је страдао као Бог.

У хришћанству се завршила трагедија свих трагедија. Богочовек је страдао и уаскрсао. На тој чињеници засновани су хришћански култ, хришћанска култура и цивилизација. Обраћање Христу је спрелишни чин хришћанског религиозног живота. На основу примера из прошлости можемо видети различите начине како су људи долазили до религиозног преврата: путем духовног усавршавања, путем философског размишљања, неочекиваног моралног потреса, путем трагичних доживљаја итд. Имајмо на уму речи апостола Павла: „Телесно мудроваше смрт је, а духовно мудроваше живот је и мир” (Рим. 8 : 6).

Ј. Јокановић

ПРАВОСЛАВЉЕ У СВЕТУ

Руска православна Црква

Благовест Христове науке чула се међу Народима иза Карпата и око данашњег Кијева већ у првом веку хришћанства. Њу је донео први Христов апостол **свети Андреј** у првим деценијама хришћанства. С обзиром да закарпатски народи нису још имали своју писменост то је тек проповед равноапостолне свете браће **Кирила и Методија** (9. век) на народном језику и са словенском писменошћу привукла масу словенског народа Христовом Еванђељу. 954. год. крштена је у Цариграду, на врло свечан начин, кијевска кнегиња **Олга**, а њен унук **Владимир** привенчању са византијском принцезом 989. год. крстio се заједно са целим руским народом. Тако је рођена руска Црква која је ушла у састав Цариградске патријаршије.

Хришћанство је донело Русији писменост, културу, уметност, док је уједно искорењивало паганске обичаје и предрасуде. Из **Кијева** хришћанство се ширило врло брзо по свој Руској земљи: Смоленск, Псков, Ростов, Суздаљ... тако да је ускоро већ било 6 епархија на целу којих је стајао митрополит Кијева постављен из Цариграда.

Доласком из Свете Горе преподобног **Антонија Печерског** 1051. год. у Кијев и оснивањем **Кијево-Печерске лавре**, почиње у Русији нагли развој монаштва. Манастири су се множили и постали како духовни, тако и културни центри руског народа (иконографија, књижевност, превођење на руски језик грчких богословских, историјских и литерарних дела).

У доба феудалне расцепканости Русије на неколико ривалских кнежевина, Црква је била једина уједињивајућа сила. Чак и у доба монголско-татарске најезде (13. век) руска Црква је успела не само да опстане већ и да од татарској канада издејствује акт о заштити од насиља. У ово тешко време ролства она је брижно неговала духовно, национално и морално јединство руског на-

Руска деца на богослужењу

Свјатјеши патријарх московски
и целе Русије Пимен

На празник Успења Пресвете Богородице у Псковско-печерској лаври огромне масе верних присуствују величанственим богослужењима

рода као услов ослобођења и победе. 1325. год. митрополит Петар је пренео катедру у Москву јер је ова постала најјача и најспособнија да поведе борбу за слободу. 1334. год. је код Москве, близу Радоњежа, преподобни Серафим основао манастир Св. Тројице (данас Тројицко-Серафимовска лавра и седиште патријарха). Његов васпитаник Димитрије Донски однео је 1380. год. одлучujuћу победу над монголима и татарама на пољу Куликовом што је уједно значило и почетак пропasti монголског ханата.

Са ослобођењем и ширењем Русије расла је и руска Црква: зидани су велелепни храмови, оснивани манастири на све стране. Тако је на западу Русије основан **Почајевски манастир** а на северу, на језеру Ладога, на осртву **Валаам** основали су своју обитељ свети Серафим и Герман. Одатле су ишли руски иноци још даље на север па је основана и **Белојезерска обитељ Св. Кирила**. У 15. веку основан је **Соловецки манастир**. Све у свему, у 14. и 15. веку основано је преко 180 манастира. Такав развој Цркве у Русији довео је до тога да **1448. године** Цариградска патријаршија призна **аутокефалност Руске цркве**. Митрополит Јона је постао први поглавар ове помесне Цркве.

Растом руске државе растао је и ауторитет Руске православне цркве, па је она **1589. године** уздигнута на степен **патријаршије**, што су источни патријарси признали и дали руском патријарху **пето место** по части.

У доба рата Русије са шведско-пољским интервенционистима (17. век) духовни вођи народа је био патријарх **Гермоген** — мученички пострадао од непријатеља. После сјајне победе над непријатељем, уследиле су унутрашње црквене реформе патријарха **Никона** (по грчком узору) што је довело до раскола и издавања групе клира и народа тзв. **старообрјадца**. Године 1721. цар Петар I је уместо патријаршијске управе увео синодални начин управљања Црквом. Патријарх није биран све до 1917. године. И у овом периоду историје Руске православне цркве њена **мисија** се наставља чак до Северне Америке и Аљаске (преподобни Герман Аљаскински) и на Далеком Истоку до Јапана (свети Николај Јапански). Руски архијереји у Америци, све до оснивања Српске православне епархије америчко-канадске (1921) водили су духовни надзор и над Србима, освећивали им цркве и рукополагали свештеничке кандидате.

Руска православна црква није заборавила на своје сестричске Цркве под ропством. Помагала им је на разне начине. У својим богословијама и четири духовне академије (Москва, Петроград, Кијев и Казањ) школовала је и наше кандидате и припремала их на тај начин за више положаје у Цркви. Помагала је она материјално како сестричске Цркве, тако и Православну мисију у Јерусалиму. Сведок те помоћи су разне богослужбене књиге којих и данас има скоро свака наша црква и из њих се још увек служи.

Временом је у Русији сазревала идеја о поновном успостављању патријаршије што се и остварило 1817. године. Тада је сазван помесни сабор Руске православне цркве и на њему је, жребијем (коцком) изабран, после скоро 200 година, патријарх. Био је то **Тихон** (Белавин), који је стајао на челу Руске православне цркве до 1925. године. Његов наслед-

**Отац Димитриј Дудко,
омиљени проповедник**

Студенти духовне академије и семинарије у Москви

Студенткиње и студенти класе водитеља црквених хорова Лењинградске духовне академије са архиепископом Кирилом и наставницима Академије

ник, патријарх **Сергије**, изабран је тек 1943. године.

Данас су прилике у Руској цркви сасвим задовољавајуће. Обнавља се издавачка делатност; манастири су пуни монаха и монахиња, а духовне академије не могу да приме све кандидате који би желели да уче теологију. Уистини је то жива, растућа и духовно врло богата Црква. Руска богословска наука обогаћена је делима митрополита Филарета, Сергије Троицког, Николаја Берђајева, Павла Флоренског, Владимира Соловјева, Александра Шмемана, Јована Мајендорфа и др., који су дали велики допринос својој Цркви.

Руска црква је позната и због многобројних и велелепних храмова, а и икона које су обишли цео свет. Ова Црква је дала и велики број светитеља. Да поменемо само нека од безброј имена светости: Антоније и Теодосије Печерски, преподобни Сергије Радоњешки, Нил Сорски, св. Тихон Задонски, Пајсије Величковски, Игњатије Брјанчанинов, Ксенија Санктпетербургскаја, Епископ Теофан Затворник, старци Оптинске пустинje, а у овом веку св. Јован Кронштадски, Старац Силуан, отац Софроније и многи други који нам оставише огромно духовно наследство у својим аскетским делима.

Неки подаци о Руској цркви:

Руска црква броји **76 епархија**. Неке од њих су обједињене у егзархате: **Украјински, Западноевропски, Јужноамерички** и др.

Свети Сидон сачињавају **74 епископа** са патријархом на челу, а двојица руских епископа живе и раде у Јапану. Укупно **76 епископа**.

Руска црква има своја подворја у Александрији, Дамаску, Бејруту, Београду, Карловим Варима, Њујорку, Токију, а посебне парохије патријаршијске у САД, Канади, Рабату (Мароко) итд.

Осим многобројних манастира на својој територији Руска црква има свој манастир Св. Пантелејмона на Светој Гори (стар око 800 година), као и женски манастир у Јерусалиму (Горњенски).

Руска црква има **три семинарије** (Москва, Лењинград, Одеса) и **две духовне академије** (Москва и Лењинград).

Патријаршија има своју фабрику за црквене сасуде, одјежде и др.

Цркве – брвнаре

опит из прошлости
црквене архитектуре

Од почетка 18. века па све до половине 19. века, у централним деловима Србије, јавља се веома интензиван црквено-градитељски период, у коме настају многе цркве брвнаре. Дуги период турске окупације, оставил је рушилачке трагове на архитектонској делатности, нарочито на црквеној градитељству. Архитектонска монументалност средњег века, пропашћу Србије 1459. године, прекида сјај свога континуитета, уступајући место духовној култури која се негује, нарочито, под окриљем Цркве. Архитектонска делатност се јавља у малим интервалима, почетком 17. века, али ни тада, иако има тенденцију да реинцира средњевековно градитељство, не успева да освоји читав простор побројене Србије, те остаје концентрисано у неколико зона. У време аустројске окупације почетком 18. века, поново се јавља црквено градитељство, али нема масовни карактер те се споменици-цркве из овог времена могу набројати непуном десетином. После велике сеобе Срба крајем 17. века, ионако малобројни, манастири и цркве остају пусти, да се никада више не обнове, те се градитељство, после поновне окупације од стране Турака, јавља на новим локацијама и са архитектуром која нема великих ктитора, где је ктитор читав народ. Иако су видни продори архитектуре „прека”, у време аустројске окупације, са барокним одликама како на градитељству тако и на црквено сликарство, потоње црквено градитељство се одвија под сасвим другим околностима и тенденцијама, ако не и под другим црквено-духовним мишљењем.

Настају цркве брвнаре, једнобродне грађевине, грађене читаве од храстовине, заједно са покривачем. Камени су једино темељи који су скоро неизражени, и подови од опеке, квадратног облика. Цркве су мањом са полукружном апсидом, која је у истој ширини наоса и са тремом који је у ве-

ћини случајева има полуокружни облик. Унутрашњост је засведена полуокружним „сводом”, небом, које се ради преко помоћне дрвене конструкције од храстових или букових дашчица. Едини сликани простор је иконостос, са устаљеним приказима. На почетку неба, јавља се орнаментисана и резбарена дашчица у облику фриза, која континуално повезује наос са олтарским простором. За ентеријер се може рећи да је резистентан према декорацији, а посебно сликању. Трем поприма све елементе профане архитектуре, у коначној додаци и презентацији конструктивних елемената. Посебно су обраћена крила врата, која се налазе на западној а често на јужној или северној страни. По читавом делу наоса се јавља бранак за седење или низ посебно обрађених столица. Пред олтаром, на простору солеје, лево и десно од царских двери постављају се камени свећњаци.

Спољна орнаментика се једино јавља на вратима, или надвратницима или крилима, са лозицама гроздоликих форми и шестоликим геометријским орнаментима. Читав облик — корпус цркве неодољиво потсећа на Ладуброд. Појава цркава брвнара се до сада објашњавала, увек са позиција коришћења приручног грађевинског материјала. Сматрало се да је постојање великих пространстава храстових шума и скривеност локација, било пресудно за изградњу оваквих цркава. Међутим, овакво тумачење у консталацији дубљег продирања у основне пориве архитектонско-сакралне делатности не могу се прихватити и тумачити са рационално-профаног положијата. Наме мора се имати у виду да је градња цркава имала увек црквено-духовну прилазницу, која је увек Божанског карактера и подређена критеријуму Божанских вредности, при чему је основ Стари Завет и сви списи Новога Завета.

Док је читав средњи век пројект у архитектонској и сликању уметности и реализацији, константним сећањем на Христа, са свим његовим христолошким сценаријом, од рођења, Божанске делатности преко васкрсења и вазнесења, што се манифестовало и у просторном корпусу екстеријера и ентеријера, код цркава брвнара је очигледна несразмера између литургијских дејствија и реализоване архитектуре. Недостаје христолошка интерпретација космолошких црквених путева, духовне надградње Вечности, односно та трећа димензија, која је оваплоћена кроз куполне концепте.

Црква брвиара у Рачи Крагујевачкој
у којој се крстио Вожд Карађорђе Петровић

Одговор на питање и разрешење јавног концепта код цркава брвиара се мора потражити на сасвим другој страни. Пре свега, стоји констатација да је црква брвиара — лађа. У црквеним списима Нојев ковчег је лађа у правом смислу речи, лађа спасења, преко које се човечанство генетички спасава.

Ако се пође од овог аспекта онда су све даље условности објашњиве. У време настајања брвиара, поред духовног, код српског народа је угрожен и физички опстанак, под утицајем све веће окупаторске присилности и угњетавања. Пре свега за тај народ је била од превасходног значаја биолошко генетичка егзистенција. Требало је тражити физичко спасење, у времену када Србија прелази из рук једних окупатора у руке других. Адекватан израз-символ спасења-биолошког је у црквеним списима и црквеном учењу, Нојев ковчег, — ујносио црква уопште.

Народ и Црква, могли су градити и брже и монументалније, јер су локације на којима се граде брвиаре јодједнако богате и каменом као и

шумама, међутим, гради се сасвим другачије. Брвиаре гради народ, као ктитор, под окриљем цркве. Први пут у историји српске црквене градитељске активности, ктитор је народ. На формални разлог за појединачно ктиторство се не може узети, непостојање имућних појединача. Акт-ритуал грађења лађе, је предрадња спасења. Овакво полазиште се такође може и историјски објаснити. Наиме окупација дуго траје за српски народ, па се сада завет са Богом мора испочетка стварати, преко свих значајних старозаветних одређених условности до комплетног Новозаветног учења, у коме нема изображења вазнесења у просторном смислу. Сматрано се да је Ропство казна божја, па се народи идентификују и са Израиљем. Духовно-црквено-градитељски-пориви су старозаветни.

Ако се ова идеја прихвати онда се може објаснити и орнаментика, па је шестолисни облик, Соломонов, Давидовог колена (као и Христов), симбол градње скиније-трајног храма и ковчега од завета. Континуална плетеница у наосу и олтару је сим-

бол нераскидивог савеза са Богом, а свећњаци испред олтара, жртвеници и свећњаци скиније и Соломоновог храма. Лозица је престава прве агрономије Ноја (поред новозаветног литургијског значења).

Из над крста, на иконостасној прегради се јавља Голуб, скulptovan од дрвета, који није само, симбол Божјег јављања у време Христовог крштења, он је и глубица спасења после потопа.

Крст и голуб су централни симболи ентеријера цркава брвиара. На овај начин, постигнуто је својеврсно јединство између Новог и Старог завета, које се огледа у ентеријеру и општој архитектонској реализацији. Тако је једнотина архитектура, и наос са старозаветном симболиком и адекватно је физичком спасењу, а светилиште са иконостасом и општим литургијским чинодејствијем Новозаветног учења. Значи физички облици су Старозаветни а црквено духовни садржаји Новозаветни.

Овај опит, омогућује да се, прихватајући духовна полазишта у реализацији градитељске божанске мудрости, утврде условности које не могу, нити су икада биле са профаним разлозима. Разлози су духовно-егзистентне природе, физичког (и крајње духовног) спасења народа, обједињеног јединственом генетском и верском — црквеном прошлопошћу.

Уместо закључка мора се уважити акцијом да се, творевине са условностима реализације кроз божанску промисао и духовну имагинацију, не могу тумачити ни профаном теоријом а ни рационалним речником и технотерминологијом. (Мирча Елијад, историчар религије, који се бави космоловском симболологијом старих градова, сматра да човек градњом (градова) покушава да „парадигматички“ понавља велики акт стварања света.)

Мр. арх. Радослав Прокић

Црква Св. апостола Петра и Павла у Грошици

У живописном пределу испод Гледаћких планина на 5-ом км од Крагујевца, налази се село Грошица. О настанку села не постоје тачни подаци. По Топи Радивојевићу, Грошица се први пут помиње 1719. год. у извештају о градобитини од августа 1719. године, (мада по неким записима се помиње поп Остоја Атанасијевић у 1718. г. што би било веродостојније, јер у књизи „Гружка и Гружани“ Живадина М. Стевановића, II издање од 1965. г. стр. 21. стоји да су Аустријске власти 1718. г. после пожаревачког мира вршиле попис становништва и да је тада у Гружки постојало 20 насељених места, међу којима је и Грошица са 6 кућа).

Од осталих села која припадају Грошичком храму као насељено помиње се село Голочело са 4 куће, док се Драгобраћа, Корићани, Вињишта и Ердеч по том попису помињу као пенасељена места. Разлог да су поменута села имала тако мали број кућа или су вођена у евиденцији по попису као ненасељена, могао би да буде и стратешки — да би се заварали Турци о броју домаца и становника. У гомили писаних података о Грошици постоји народно предање које наводи да је Грошица као насељено место постојало много раније. По народном причању које се преноси са колена на колено, и по остацима у Грошици на месту званом Попадићац нађени су трагови постојања цркве — на имању пок. Арсенија Ђојковића — чак из 11. века.

Такође на месту званом Црквице на имању пок. Добриваја Пауновића, донедавно се налазила црква-брвнара — подигнута 1943. год. и посвећена св. првомученику и архиђакону Стефану, а која је подигнута на остацима некадашње цркве. Ову чињеницу потврђује и подatak да се и пре подизања брвнаре народ окупљао на том месту на Дан светог Стефана. Из свега овога произлази да се и пре писаних података о цркви црквени живот одвијао нормално.

Године 1734. Станица Млатишума подиже цркву-брвнару на месту званом Дубови у атару села Вињишта посвећену св. апостолу Томи. Како се црква налази на путу Београд—Крагујевац—Карановац (сада Краљево), Тури су често ометали молитве-

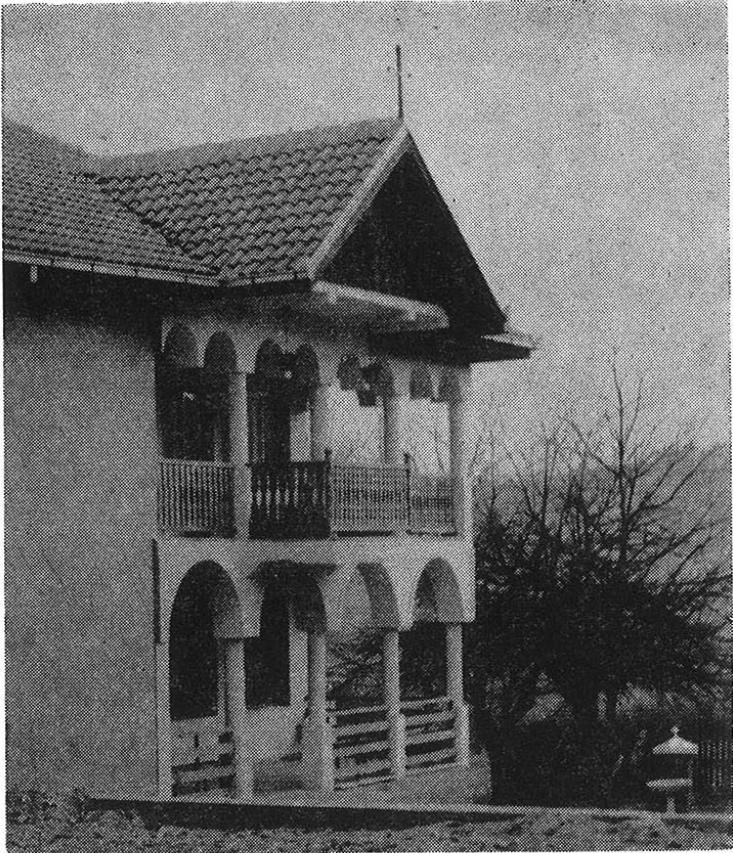
Црква Св. апостола Петра и Павла у Грошици испод Гледићких планина, на 5. км од Крагујевца, из шесте деценије 19. века. Иконостас у цркви је резбарски рад Нестора Алексијевића из Скопља а иконе на њему израдио је проф. Јарослав Кратина из Београда

не скупове па је народ направио нову цркву-брвнару десно од садашњег грошичког гробља. Ближих и тачних података о томе нема, сем да црквени протоколи из тог времена постоје и данас и носе на себи годину 1847. О садашњој цркви не постоје тачни подаци; они се своде на преношење казивања са старијих на млађе и изгледају овако:

Године 1856. или 1857. велика олуја је порушила цркву-брвнару крај гробља и кров јој са крстом однела у ливаду испод цркве, у такозвани „Никитовић чаир“. Делегација виђених људи отишла је код кнеза Милоша Обреновића 1857. године и саопштила му шта их је задесило, на што им је књаз рекао да на месту где је пао кров са крстом подигну цркву и дао за почетак изградње 60 дуката ћесарских.

Црква је зидана опеком а обложена је каменом из села Доњих Комарица, који је народ добровољно дотерао. Лада цркве и мало кубе су покривени бакарним лимом а звонара поцинкованим лимом. Камен којим је црква обложена је лепо обрађен и по боји сложен тако да је чини једном од најлепших у овој околини.

У црквеној порти постоје два бора који су 1904. посађени поводом прославе стогодишњице I српског устанка. 19. октобра 1941. г. на Св. Тому стрељан је свештеник Никола Алексић са колачарима; 1. марта 1952. год. после једне велике олује део цркве који је покривен бакарним лимом био је откривен, али захваљујући позајмици од црквене општине — Крагујевац у износу од 1.000,00 динара и црквеној готовини у износу од 2.000,00 динара кров је поправљен.

Парохијски дом у Грошници,
завршен и освећен 1980. године

Године 1956. парохије грошничка и баљковачка, које су до тада припадале Жичкој епархији, припојене су Епархији шумадијској, и тада је блаженопочивши епископ шумадијски Валеријан учинио прву канонску посету 15. августа.

Од 1956. до 1959. године прикупљен је нов иконостас, рад резбара Нестора Алексијевића из Скопља. Иконе су рад проф. ликовне уметности Јарослава Кратине из Београда.

Због дотрајалисти старог парохијског дома за који нема баш некаквих података, и због велике миграције становништва указала се потреба за лепшим и већим домом, па је по благослову Његовог Преосвештенства блаженопоч. епископа Валеријана — годину дана доцније — 1977. јула 9-ог закопан темељ новог парохијског дома а 12. јула освећен и положен камен темељац. Уз огромну материјалну помоћ и добровољни рад парохијана из свих 12 села, после три године парохијски дом је завршен и 12. јула 1980. године, на најсвечанији начин освећен од стране Његовог Преосвештенства господина др Саве, епископа шумадијског.

двери нас подсећа на пад човека. Стихови псалма почињу речима: **Господе, теби завапих, услиши ме...** и описују човеково покајање. Песме из Новог завета, које се певају, подсећају нас на Божије обећање да ће нам послати Спаситеља.

На крају ових песама, певачи певају и песме у част пресвете Дјеве Марије, мајке Господа Исуса Христа, од којих једна гласи овако: **Запевајмо њој — слави целога света која изниче међу људима и Господа роди, небеским вратима — Марији Дјеви — песми бестелесних (тј. анђеоској песми) и украсу оних који верују.**

Велики и срећан догађај у животу света био је на помолу. Бог долази на земљу да би био са нама. Да ли је неко довољно чист и спреман да Га приими, да Га сртне? Лесте, пресвета Богородица — она је мило смирено, чисто, послушно и весело биће које је спремно да буде Његова Мајка. Најбољи поклон који је свет могао да дâ Богу је мајка Спаситељева. Зато ми певамо захвалну песму пресветој Богородици. За то време су царске двери отворене. Свештеник излази кроз северне двери из олтара и ставши испред царских двери говори: **Благословен је улазак светих твојих свагда, сада и увек и у све векове векова.**

Пошто свештеник ће у олтар и стане испред часне трпезе, пева се једна радосна песма о светlosti, која нас подсећа на сјајну радост поводом доласка Господа Исуса Христа, Сина Божијег.

Радосна светлост свете славе бесмртног Оца небескога, светога блаженога — Исуса Христа! Дођосмо на запад сунца, видесмо вечерњу светлост; песмом славимо Оца, Сина и Светога Духа — Бога. Достојно је да Теба у сва времена песмом славе гласови преподобних, Сине Божији који живот дајеш. Зато Теба свет слави!

СТРАНИЦА ВЕРОНАУКЕ

ИЗЛАГАЊЕ 9—11.

9.

Бог слуша наше молитве и шаље нам Спаситеља

Пре него што завршимо са проучавањем вечерњег богослужења, осврнимо се поново на Божије стање о човеку, као што је то речено у Библији.

Бог је створио овај свет у коме живимо. Бог је створио човека да Га воли, да њему буде послушан и да се стара о Божијем свету.

Но, човек је постао непослушан према Богу и изгубио свој срећни живот који је имао у Божијој близини.

Дуго времена је човек радио и трпео. Он се кајао за своје грехе и трешио опет, и опет се кајао.

На крају, Бог је послao свог сопственог Сина, Исуса Христа, да на себе узме све грехе света и да нам донесе светлост новог живота.

Бог је изабрао пресвету Дјеву Марију, која је била толико добра и примерна, толико одана Богу, толико смирене и чиста, да је могла постати мајка Божијег Сина, Господа Исуса Христа.

Видели смо у нашем првом излагању како нас вечерње подсећа на ове велике догађаје који постоје пре свих векова. У 103. псалму певамо о лепоти света од Бога створеног. Затварање царских

Дуга ноћ ишчекивања Спаситеља је завршена и нови живот је отпочео. Рачунајући време ми кажемо сада је вече, сунце залази — али са зајаском сунца почиње у нашем животу један нови дан. И у сваком новом дану, који почиње за нас, са нама је прекрасна светлост, тиха светлост — Исус Христос — која нам светли и у тамним ноћима.

Није чест случај да можемо учествовати у цркви на вечерњу. Међутим, идеја вечерња је тако велика као цео свет и она је са нама свуда. Приликом сваког заласка сунца, сваког вечера, ми знамо да је један дан завршен и да нови дан почиње. Тај дан нам доноси нови живот испуњен Божијом светлошћу. Господ Исус Христос, Син Божији, рођен је од пресвете Дјеве Марије — пут у вечни живот, живот светlosti и радости, је отворен!

Задатак који треба урадити је следећи: припремите пет карата за вечерње, имајући у виду све о чему смо прилично опширно говорили. Можете користити обичну, пунију хартију као бисте је могли исечи на пет делова. Број сваке карте треба да се налази на доњој десној страни.

Начините пет цртежа свештеника који служи различите делове вечерња.

Испишите речи молитава на свакој карти.

За сваку карту погледајте одговарајућа места у вашој Библији и испишите речи које објашњавају смисао сваког дела овог богослужења.

10.

Слушамо Божију реч

Проучавајући вечерње видели смо како је у њему присутна Библија. Не само што су ту сећања на главне догађаје из библијске историје, већ је већина и молитава узета из Књиге псалама.

Одмах после свештениковог уласка у олтар и певања химне **Радосна светлост**..., ми опет чујемо певање кратких одељака из Старога завета. Ови стихови из Псалама певају се један за другим и зову се прокимени, који укратко изражавају значење или успомену дана. Вечерњи прокимен је узет из Давидових псалама и односи се на долазак Спаситељев. Има разних прокимена за сваки дан седмице. Тако се у суботу увече пева:

Господ се зацари, у лепоту се обуче (Пс. 91 : 1).

Ако се вечерње служи уочи великог празника, читају се одређени одељци из Старога завета који се односе на празник. Такви одељци се зову паримије. Врло често су ови одељци узети из књига старозаветних пророка. Ми ћемо њихов живот проучавати доцније.

Свако богослужење у цркви посвећено је свим нашим потребама. У вечерњем богослужењу не учимо само како ћемо најбоље схватити казивање о човеку о коме се Бог брине, и о његовом месту у Божијем свету, већ износимо пред Бога све наше потребе и све наше свакидашње бриге. Ми то чинимо у нарочитим прозбама — низу кратких молитава. После сваке кратке молитве, или прозбе, певамо **Господе смиљуј се и приклањамо главе**. На крају чеверња су две јектеније.

У првој јектенији, ми се молимо за земљу (отаџбину) у којој живимо, за наш народ, за наше епископе и свештенике, за све чланове наше парохије, за све христољубиве војнике, за оне који сази-

даше нашу цркву и за оне који се труде и раде у њој.

Затим се чита једна молитва у којој молимо Бога да нас у наступајућој ноћи сачува од греха, да нас научи Његовим законима, да нам помогне да разумемо Његове заповести и да нас просветли.

У вечерњој јектенији молимо Бога да нам даде: **анђела мира, верног наставника, чувара душа и тела наших;**

опроштај и отпуштање наших грехова и прешака;

оно што је добро и корисно нашим душама и мир свету;

да преостало време свога живота завршимо у миру и покајању и

да крај нашега живота буде хришћански, без бола, без срамоте, миран, и да добар одговор дамо на страшном Христовом суду.

После сваке прозбе певамо: **Подј Господе!**

Сада смо заиста припремили сами себе за хришћански и миран крај дана, за срећно вече, мирну ноћ и добар почетак новога дана.

Задатак који треба да се уради:

Припремите још две карте, имајући у виду градиво о коме смо говорили.

Карта број 6: Нацртајте један старозаветни свитак и испишите следеће речи:

Прокимен: Господ се зацари, у лепоту се обуче. Пс. 76 : 14—15.

Паримију: Књига постања 28 : 10—17.

Карта број 7: Испишите ону молитву која нас подсећа на сјајну светлост.

11.

Изгледамо нови дан, дан спасења

Стари завет, део Библије, излаже нам казивање о човеку који је припремљен за долазак Господа Исуса Христа. Последње књиге старозаветне Библије пуне су очекивања Спаситеља — Месије, како је Он називан.

Нови завет почиње казивањем о пресветој Богородици — Дјеви Марији, која је изабрана од Бога да буде мајка Спаситеља, и казивањем о рођењу светога Јована Крститеља, последњег пророка, који је објавио долазак Господа Исуса Христа.

Ова казивања доводе нас до рођења Господа Исуса Христа и она су стварни свршетак Старога завета. Овде је такође још једно еванђелско казивање које нам врло јасно показује како су се сусрели Стари и Нови завет и како је Нови завет и спуњен је или довршавање Старога завета. То је казивање о св. Симеону Богопримцу, који је на своје руке примио Богомладенца Исуса, када је Он, као дете, био донет у Јерусалимски храм.

Свети Симеон био је побожан и учен старац, који је своје дане проводио у читању и проучавању библијских књига; он је покушао да разуме тајанствено пророштво о Спаситељу који ће доћи једнога дана. Био је тако стар, да су његове високе године морале бити тежак терет за њега. Он је очекивао разрешење, миран крај свога живота — али је примио поруку Светога Духа да неће умрети до онога дана док не види Господа Христа. У лицу Симеона, можемо да видимо цео свет Старога завета, који је стрпљиво чекао обећаног Спаситеља.

Једнога дана, покренут Духом Светим, праведни Симеон је похитao у велики Јерусалимски храм. Чекао је ту, чудећи се и питајући се шта би та порука требало да значи. Одједном је угледао човека и жену који доносе мало дете и пар голубића. То су били свети и праведни Јосиф и пресвета Дјева Марија, који су донели Богодете Исуса, старог свега 40 дана, у храм да га поставе пред Господа и да принесу посебну благодарствену жртву Господу. То је био не само обичај, већ и пропис Мојсијевог закона. Пар голубића био је њихова жртва.

Свети Симеон је срео праведног Јосифа и пресвету Дјеву Марију и од њих узео Богомладенца Исуса на своје старачке руке, благословио Бога и узвикнуо:

Сад отпушташ с миром свога служитеља, Господе, по речи својој: јер су моје очи виделе спасење Твоје, које си припремио пред свим народима, светлост за просвећење многобожаца и славу свога народа, Израиља!

Свети човек Старога завета није чекао узалуд. Спаситељ је био ту, обећање је испуњено, он је био отпуштен. Ове речи се читају или певају као нарочита химна на крају сваког вечерња.

Кроз богослужење пратимо целу историју човека који се налази под Божијим стањем, у Старом завету. Речи светог и праведног Симеона су добар и погодан крај тога казивања. Молитва је више него добар крај и она говори о спасењу у припремљеном од Бога за све људе.

Свети Симеон је видео спасење у Господу Исусу Христу. Ово спасење је припремљено од Бога за свакога од нас. То је срећно Божије царство

чија је врата отворио Господ Иисус Христос. Ми гледамо у његовом правцу. То је Богом благословен, срећан и миран живот. Ми овде можемо да видимо само мали одсјај тога, док живимо на земљи, а надамо се да ћемо ући у сву његову пуноћу на крају времена.

Вечерње се завршава певањем тропара дана. Тропар је посебна похвална песма светоме, празнику или догађају из живота Господа Иисуса Христа, који се тога дана прославља. Тада нас свештеник отпушта својим благословом. Тропар нам је помогао да се подсетимо да сваки дан има свој значај. Сваки дан је унеколико један посебан дан, нарочито светковина или празник — један свети дан. Ми отпочињемо нови дан нашега живота. Покушајмо да од сваког дана начинимо свети дан, дан у току којег ћемо живети са Богом. Сетимо се да је Бог створио свет да би смо ми живели у њему. Он је створио наш живот. Он је створио сваки дан и, ако га ми не разоримо својим погрешкама, сваки дан нас води ближе Божијем царству.

То је стварно значење вечерња — без обзира да ли учествујемо у њему или не, да ли смо ми у храму присутни или се Црква моли за нас у нашем одсуству. Сетимо се на крају дана, да је цео наш живот и свет у коме живимо од Бога створен. Кад почињемо нови дан, замолимо Бога да нам помогне да га проведемо на начин који ће нас привести ближе небу.

Задатак који треба урадити:

1. Пронађите у вашој Библији и прочитајте казивање о св. Симеону (Лука 2:22—35).
2. Пронађите и прочитајте ове стихове: Лука 2:29—32.

НО СЕБЕ НЕ ХРАНИ БИБЛИЈОМ СКЛОН ЈЕ ДА ЈЕ ПОГРЕШНО ТУМАЧИ

Ми, углавном, слабо или ретко читамо Свето писмо. Због тога што слабо по знајемо Свето писмо и нашу православну веру, која из њега извире, ми смо постали најлакши плен разним новим, лажним учењима. Другима, који су дубље и јаче учвршћени и урасли у хришћанску мисао, то се не дешава. Ако бисмо се међусобно преслишавали, нашли бисмо мали број оних којима је Свето писмо редовна, свакодневна духовна храна. Али ако се духовно не храним Светим писмом, ми смо склони да га погрешно разумемо и схватимо.

На пример, када је реч о посту, ни сам не знам колико сам пута чуо, чак и од оних који Свето писмо, нису видели отворено, како „није грех оно што улази у уста него оно што из њих излази“. И за тај главни, што би се данас рекло „врхунски“ аргумент против поста они кажу да је записан „тамо — у Светом писму“. Нико ми од њих не рече где је то записано, а камоли у којем је слушају и са чим у вези је то изговорено и за-

писано: Да су читали Свето писмо видeli би који је повод био да ова мисао буде исказана а и њен смисао би им био јаснији.

Тачно је да у Светом писму, конкретно, кад св. еванђелист Матеја стоји:

„Не погани човека што улази у уста; него што излази из уста оно погани човека“ (Мт. 15:11).

Као што смо видели, ово је казано, но сад да видимо којим поводом и у којем контексту је то речено. Одмах да нам је јасно, у овом случају уопште није реч о посту! У то ћемо се одмах уверити.

Овде је, наиме реч, о схваташњу, поштовању и државању старих предања, старозаветних регула и прописа. Да би нам то било јасно потребно је да се вратимо и прочитамо тај текст од почетка. Ту стоји: „Тад приступиши к Исусу књижници и фарисеји од Јерусалима говорећи: Зашто ученици твоји преступају обичаје старијих? Јер не умивају руку својима кад хљеб једу“ (Мт. 15:1). Христос им доказао да ни они не поштују предања старих. При том их је подсетио на речи старозаветног, и њима тако добро знаног, пророка Исају који каже: „Овај народ ме поштује усна ма, а срце је њихово далеко од мене.

Узалуд ме поштују ученици науке које су људске заповести“ (Ис. 29:13). После тога, Христос је позвао народ и казао му мисао о погањењу уста; а ту мисао ми толико злоупотребљавамо.

Највећа би, сад грешка била, ако бисмо Христово супротстављање фарисејском формалном и формалистичком захтеву о прању руку пре јела — схватили као Христово противљење хигијени. Није о томе реч, разуме се. Реч је, наиме, о специјалном, ритуалном, прању руку; форми практикованој у Старом завету. Пошто Спаситељ устаје против свега што је форма и формализам, устаје и против овог лицемерног и формалистичког фарисејског захтева.

Сада нам је јасно да се овде не ради о посту; овим Христовим исказом не пориче се пост. Требало би нам много више времена да нагласимо колики се значај придаје посту у Старом писму. По важности пост је изједначен са молитвом и нераздвојан је од ње. За нас је важно да ово знамо и знајући друге, који се погрешно позивају на Свето писмо, и тако га, можда и нехотично, злоупотребљавају да и њих поучимо. На спас њихових и наших душа.

Василије Томић

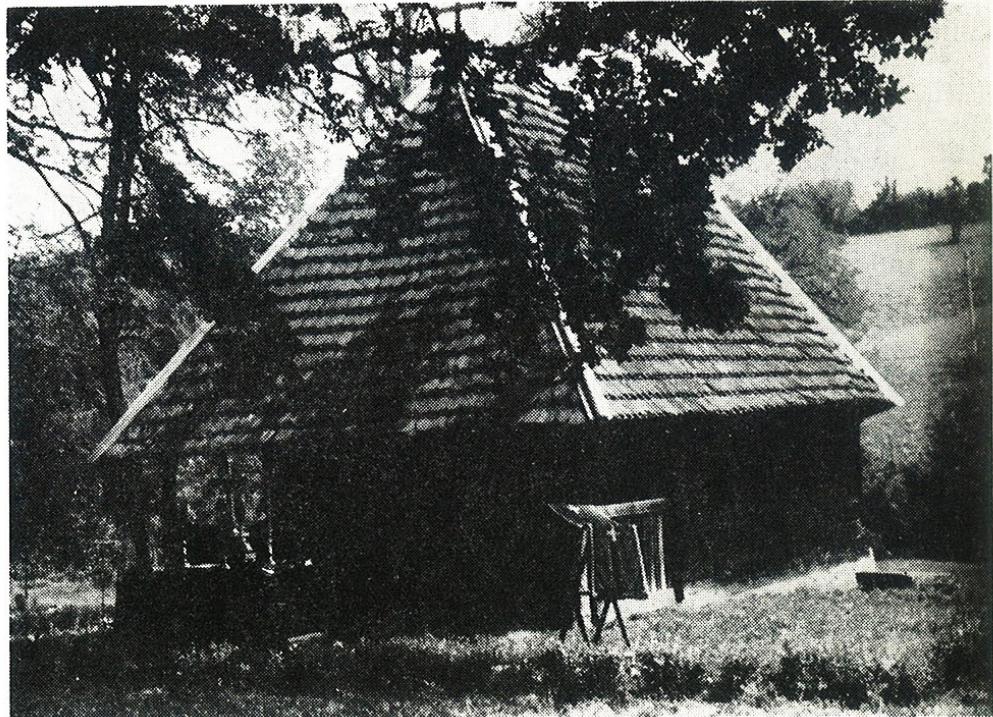
Из летописа Шумадијске епархије

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА
У БРАЈКОВЦУ

Седмог августа ове године Преосвећени епископ шумадијски Сава посетио је једну од најмањих парохија шумадијске епархије — Брајковац, коју краси црква брвнара посвећена св. великомученику Георгију.

Канонска посета је била заказана још почетком године. Протојереј Живорад Јаковљевић и протонамесник Радисав Обрадовић, који опслужују ову малену парохију, трудили су се, заједно са својим верним народом, да организација ове посете буде што боља. Сарадња народа је била изванредна, а помоћ изобилна. Иако се радило о уобичајеној канонској посети, коју епископи редовно врше, у време и у невреме, „неки” су се потрудили да својим Брајковчанима што више овога дана „помогну”. Пуштани су гласови да за ову посету није тражена дозвола (не знамо зашто и од када се тражи дозвола за архијерејску литургију, и на основу којег законског прописа!), заказана је бискупска представа у селу и фудбалска јутакмица у време литургије, кувару је саветовано да не спрема ручак за ову прославу, верницима је речено да не дају своје прилоге „јер се не зна куда то иде” (само једна особа је дошла да повуче свој прилог) итд. Оставићемо све ово на страну, јер смо се на овакве ствари већ навикли, па нас то више не изненадује. Изненадење би било да су се ти „душебрижници” Брајковчана држали Закона о правном положају верских заједница који је, вальда, писан и за њих, а не само за верујуће, који су и овога пута застрашивани да се не сусретну са својим Владиком, а тога застрашивања нам је, заиста, већ свим доста!

Дан је осванио леп и свеж. Посета изванредна. Владика је одслужио литургију пред древном црквом брвнаром са 14 свештеника и двојицом бакона, од којих је један рукоположен у чин свештеника. Складно су певале монахиње манастира Боговађе, на челу са својом игуманијом. При kraју литургије, Владика је пропо-

Црквица-брвнара Св. Борђа у Брајковцу

велао и позвао народ да смело и одважно исповедају своју веру и бране своја права, а нарочито да чувају душе своје деце и да не дозволе да им Бога из душа украду.

Затим је у трпези хришћанске љубави, коју приредише Брајковчани са својим свештеницима (у Брајковцу има око 200 дома), учествовало око 700 душа. Свирачи, који су успели да дођу, допринели су да народ поново, после дугог низа година, заигра своја

народна кола око свога храма, који га је до данас сачувао у православној вери.

Учесници ове божанствене литургије, а такође и трпезе љубави, отишли су својим кућама радосни и одушевљени због сазнања да је народ Брајковца остао веран и одан својој Српској православној цркви, и поред покушаја да му се спречи оно што никоме од разборитих људи не би ни пало на памет да спречава.

Чин рукоположења новог свештеника за време литургије пред црквицом-брвнаром Св. Борђа у Брајковцу

ГРЧКИ МИТРОПОЛИТ ХРИСТОДУЛОС У КРАГУЈЕВЦУ

Дана 25. августа о. г. у вечерњим сатима стигао је у Крагујевац митрополит волоски Христодулос из Грчке. У пратњи Митрополита били су двојица архимандрита, Ђакон, професор Богословског факултета из Солуна, правник Митрополије и наш професор др С. Гошевић из Београда.

После поздрава и послужења у част Митрополита и његове пратње, епископ Сава је приредио вечеру на којој су двојица архијереја изменјали обострано корисна мишљења.

Сутрадан, у петак 26. августа, гости су посетили манастир Каленић где им је сестринство приредило ручак. После ручка посетили су и разгледали цркву у Светозареву коју живопису сликари из Грчке. У повратку за Крагујевац учињена је посета манастиру Гричарици.

У суботу пре подне гости су посетили манастире Дивостин и Драчу. У манастиру Драчи гостима је приређен ручак.

По подне у 18 часова отпочело је празнично бденије које је служио Високопреосвећени митрополит Христодулос са десеторицом свештеника и двојицом Ђакона.

На празник Успенија Пресвете Богородице, који је храмовна слава Са-

борне цркве крагујевачке, архијерејску литургију су служили двојица архијереја уз учешће десет свештеника и два Ђакона. За време причасног са амвона епископ Сава је поздравио и представио присутном народу Високопреосвећеног митрополита Христодулоса и његову пратњу. Том приликом Преосвећени владика Сава је своме госту предао на дар икону Пресвете Богородице. Примајући икону Митрополит волоски је захвалио своје домаћину епископу Сави, изразивши велику радост, што му се пружила прилика и част да посети шумадијску епархију, да види њене светиње и да овде упозна благочестиви српски народ који је дао велике светитеље на чијем су челу св. Симеон и св. Сава.

Призвавши Божји благослов на присутни народ митрополит Христодулос је на крају предао епископу Сави на дар архијерејски жезал.

После литије и резања славског колача гости су прешли у Епископију на послужење. У 13 часова крагујевачка црквена општина приредила је ручак за госте из Грчке. На ручку су узели учешћа и чланови Првог београдског певачког друштва које је дивно певало на св. литургији. Такође су гости ручка били и грађа Хелен Андерсен, супруга америчког амбасадора у Југославији, затим свештенство града Крагујевца и представници крагујевачке црквене општине.

У току ручка двојица архијереја су изменјали здравице. Здравицу је подигао и др Недељко Кангра дугогодишњи председник Првог београдског певачког друштва. Том приликом др Кангра је Преосвећеном епископу Сави уручио диплому којом га Хор проглашава за свог почасног члана.

После краћег одмора, у поподневним часовима, гости су кренули за Банат. Сутрадан, на дан св. Рафаила Банатског у Ваведењском храму у Зрењанину, где почивају његове монхи, двојица архијереја су служили св. литургију уз учешће 19 свештеника и двојице Ђакона.

По подне гости су посетили манастир преподобне Меланије у Зрењанину, затим манастир Месић, Саборну цркву у Вршцу и Епископски двор где је за госте приређена вечера.

У уторак, 30. августа, гости су кренули у посету Старој цркви у Тополи, Опленцу и манастиру Благовештењу где им је сестринство приредило ручак.

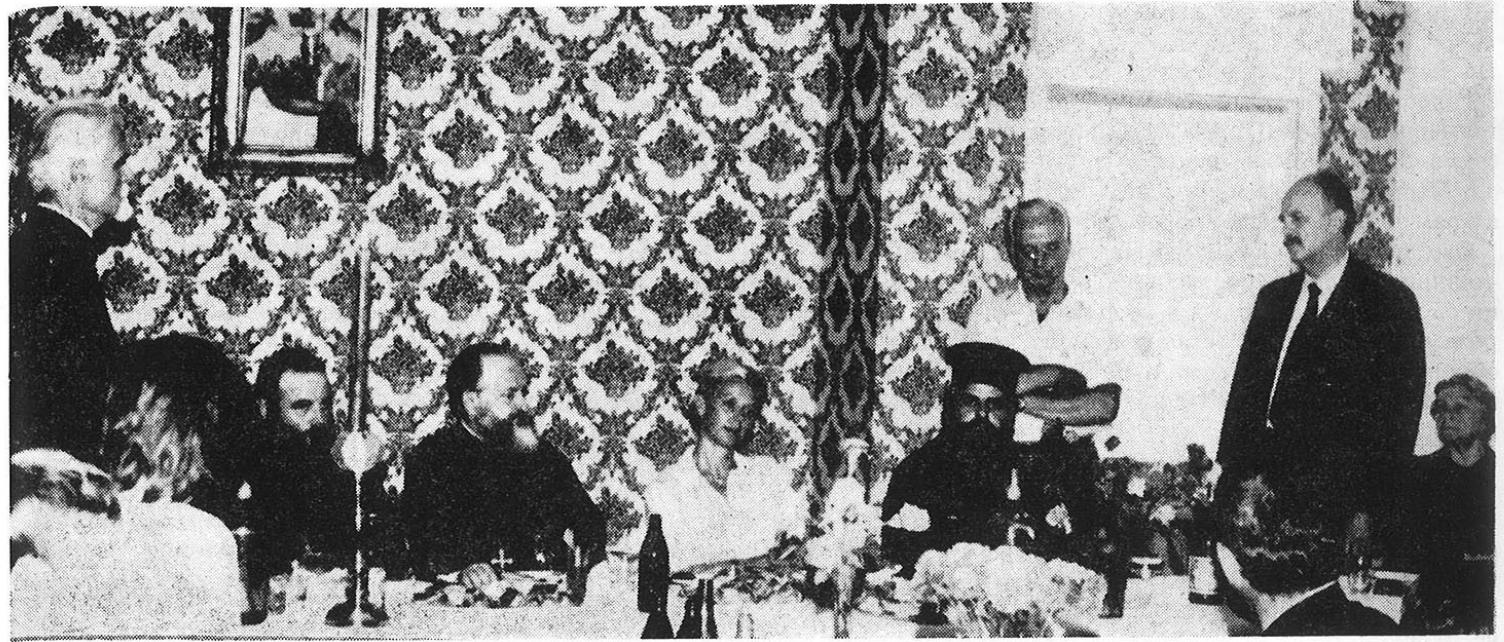
По подне, а по позиву Епископа Жичког, гости су посетили манастир Жичу, и били гости на вечери коју је приредио Преосвећени епископ Стефан.

У среду ујутру, после доручка, око 6,30 часова, гости су, опростивши се од домаћина, кренули за град Волос у Грчкој.

о. Д. М. С.

На празник Успења Пресвете Богородице у Саборној цркви у Крагујевцу, епископ шумадијски Сава представља народу и поздравља високог госта из сестринске Грчке цркве митрополита Христодулоса и његову пратњу

За време ручка у Епископији који је за високе госте из Грчке приредила Крагујевачка црквена општина

СЛАВА ХРИШЋАНСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Православна народна хришћанска заједница у Крагујевцу прославила је и ове године на најсвечанији начин своју славу празник Силаска Светога Духа. Хор Хришћанске заједнице певао је тога дана на литургији у Старој цркви, а потом је у новој дворани крај Саборне цркве Преосвећени епископ Сава пресекао славски колач и са свима крагујевачким свештеницима узео учешћа у славској трпези, пожелевши Хришћанској заједници много успеха у даљем раду.

СЛАВА МАНАСТИРА ВОЉАВЧЕ

Вољавча, код Страгара, свечано је прославила своју славу Сабор св. арханђела Гаврила, 26. јула о. г. Бденије су служили свештеномонаси под началством јеромонаха др Амфилохија, декана Богословског факултета, који је и беседио сутрадан. Архијерејску литургију је служио епископ Сава са неколико свештеника.

ОСВЕЂЕЊЕ ТЕМЕЉА ПАРОХИЈСКОГ ДОМА У ЧУБУТКОВИЦИ

У поподневним часовима, на Дан св. арханђела Гаврила, владика Сава је са свима свештеницима колубарско-чосавског намесништва осветио темељ новог парохијског дома у Чубутковици, који се подиже у средишту села, а потом посетио храм Светог Борђа.

САБОР У ДИВОСТИНУ

У недељу пред Светог Илију сваке године се одржава сабор у Дивостињу. Литургију је ове године одслужио Преосвећени епископ моравички г. Сава Андрић. Проповедао је прота Драг. Крстић, а певале су монахиње манастира Драче и Дивостиња.

ВИДОВДАНСКО СЛАВЉЕ У МАНАСТИРУ СВЕТОГА НИКОЛЕ

На Видовдан ове године Преосвећени епископ Сава је служио литургију са неколико свештеника у манастиру Светога Николе у Својнову. Због великог броја народа, литургија је служена испред цркве. Певале су монахиње манастира Драче. После пријасног, окупљеном народу је проповедао свештеник Мирољуб Тодоровић, а после видовданског парастоса проповедао је Владика.

ТРОНОСАЊЕ ОБНОВЉЕНОГ ХРАМА У МАСТИРИНИ

Трудом вредног свештеника опарих-ког Милана Благојевића, који је недавно са својим народом подигао једну од најлепших звонара у шумадијској епархији, сада је обновљена црква Св. мученице Параскеве у Мастирини. Освећење је обавио владика шумадијски Сава, са великим бројем свештеника и једним ђаконом, 24. јула о. г. После освећења, литургија је служена пред храмом, јер је у богослужењу узело учешћа око 2000 душа. Гостољубиви домаћини су свима гостима приредили трпезу хришћанске љубави.

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ПРЕКОПЕЧИ

Недалеко од манастира Драче у шуми се налази храм Преподобног Јова — метох. манастира Драче, који слави 19. маја. Ове године је слава прослављена архијерејском литургијом коју је служио епископ Сава. Проповедао је прота Драгослав Степковић, а певницу су држале монахиње манастира Драче.

СЛАВА ГРОБЉАНСКЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Мали, али јубави храм на Новом крагујевачком гробљу посвећен је Светим женама мироносицама, чија је овогодишња слава почела бденијем. Литургију је служио Преосвећени епископ Сава саprotoјерејима Драгомиром Крстићем и Добривојем Бранковићем, професорима и умировљеним крагујевачким паросима, и ђаконима Заријем Божковићем. Певао је крагујевачки хор младих. О малом входу Владика је, уз пригодан говор, предао напрсни крст protoјереју Добривоју Бранковићу којим га је одликовао Св. архијерејски синод. При крају литургије одржао је врло снажну проповед одликовањи прота Добривој.

После извршеног резања колача, Владика је отпотовао у манастир Драчу (тога дана је слављен и Пренос моштију св. Николе) да би тамо узео учешћа у литургији и резању колача овога манастира који је такође тога дана славио.

ЕПИСКОП САВА У ТРНАВИ

На путу Крагујевац—Топола налази се пространо шумадијско село Трнава. Подељена на Горњу и Доњу са Светлићем сачињава пархију трнавску. Црква се налази на лепом месту а храм је посвећен св. пророку Илији.

Ове године црква је славила 120-годишњицу свога постојања. Трнавци са црквеним одбором и својим парохом, потрудили су се да генерално обнове споља свој храм, и да тако прославе свој јубилеј. Измењена је кровна конструкција, лимарија и фасада. За ове радове уложили су 200 милиона стarih динара.

Тим поводом народ ове пархије, са својим свештеником, позвао је свог Епископа, да на дан храмовне славе служи и да, после генералне обнове, изврши мало освећење храма.

У 9 часова свештенство, монаштво и народ изашли су да дочекају Свога Епископа на улазу у порту. На улазној капији две девојчице предају букет цвећа Епископу, а месни парох о. Милан Беговић испред храма поздравља Епископа и жели му, у име својих парохијана, црквене управе и своје, добродошлици.

У храму тече архијерејска литургија на којој певају монахиње манастира Драче и Благовештења. На крају литургије вернима се обратио епископ Сава. Упутивши им истинама вере на крају је позвао присутне да иду оним путем којим су ишли њихови очеви и дедови и да тако и своје млађе уче. На крају је уручен архијерејска грамата признања црквеном одбору и председнику, а месни парох Владика је одликовао достојанством протонамесника.

Живећи у свету Вукашин је увек мислио како би најбоље послужио Господу. Знајући за речи Спаситељеве да ко остави дом свој, жену или децу, и пође за Њим примиће стоструко више, Вукашин је жељео да његов дом на најбољи начин послужи Господу. И у договору са својима Вукашин најпре упућује своје унуке да се одрекну света и узму крст свој и пођу за Господом. И пошли су... Једна је монахиња Ирина, сестра ман. Драче, а друга је монахиња Евгенија, сестра ман. Ралетинца.

Године 1960. и Вукашин одлази у манастир Драчу и постаје о. Николај. Његов син данас је јеромонах Мина, старешина манастира Својнова код Варварина. Снаха је монахиња Зиновија у ман. Драчи, а унук свештеник у Кривом Виру код Параћина.

Тако је о. Николај целу своју породицу привео Господу на службу и тиме постао пример многима за многа времена.

Нека Господ, коме је отац Николај искрено и радосно служио, дарује његовом умормном телу одмор крај манастира Драче где ће чекати опште васкрсење, а души његовој подари мир и покой у Небеском царству.

о. Д. М. С.

ЈЕРОМОНАХ НИКОЛАЈ

ДУХОВНИК МАНАСТИРА ДИВОСТИНО

После краће болести, у 83. години живота, на Ивандан, 7. јула 1983. године, упокојио се у Господу јеромонах Николај (Симеуновић) духовник манастира Дивостина код Крагујевца. Сахрањен је 8. јула на монашком гробљу у манастиру Драчи.

На дан сахране за упокојену Литургију служио је Њигово Преосвећенство епископ Сава са шесторицом свештеника и ђаконом. Још у преподневним часовима пристизали су у Драчу поштоваоци и пријатељи оца Николаја, да би до заказаног опела (у 16 часова) испунили сав простор испред цркве. Поред верника из ближе и даље околине било је и Крагујевчана који су често долазили оцу Николају у Дивостин на исповест и савет. Осим свештенства и монаштва из шумадијске епархије дошло је монаштво и свештенство из Жиче и браничевске епархије.

Опело над покојником извршио је Преосвећени епископ Сава уз саслужење 22 свештеника и свештеномонаха. У име монаштва, свештенства и верника од оца Николаја оправдистио се Преосвећени владика Сава, изневиши многе врлине које су красиле смртног оца Николаја, који је пуне 23 године приносио Господу трудове старости своје.

Отац Николај рођен је 1900. године у благородној и побожној Сугубини, недалеко од Крагујевца. Своје прво знање о вери и Богу стекао је у родитељском дому. Зато је још од ране своје младости пришао Хришћанској заједници, где је имао прилике да слуша врсне духовнике и проповеднике и да тако стекне највеће знање: богопознање. Преносећи то на своје млађе његова домаћа црква била је пример многима.

Каленић ГОДИНА V
29. (5/83.)

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Излази шест пута годишње

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:
„Каленић”, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/362-42

Текући рачун: „Каленић”
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Михић”,
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж 9000 примерака

Цена: 15,00 динара примерак

Годишња претплата 90,00.— д. а за
иностранство: 12. ам. долара